

**Chtěla dokázat něco velkého:
Alma Mahlerová**

„Osudová byla nejméně ze tří důvodů. Předně žila v době, která kolem ní doslova koncentrovala výrazné osobnosti, jež ovlivnila. Dále se pro některé z nich skutečně stala životně osudovou láskou či múzou. A nakonec, což je podstatné, je u ní zřetelné, že to nebyly náhody, ale mohli bychom hovořit o cílevědomé osudové ženě, která si tuto roli doslova osobovala.“

Michal Stehlík, historik

Typická femme fatale, která se do historie zapsala jako manželka, milenka a inspi-race velkých umělců své doby. Obdivovala je za to, co dokázali. I ona byla ovšem umělecky nadaná, duchaplná, měla nesporné charisma – a rovněž značnou citlivost.

Někdy se jí přezdívá „vdova čtyř umění“: Alma Mahlerová, plným jménem Alma Mahler-Gropius-Werfel (1879–1964).

Narodila se do vídeňské rodiny Schindlerů 31. srpna 1879. Otec Emil Jakob byl malíř-krajinář, jeden z nejvýznamnějších své doby v monarchii, a milovník poezie. Matka Anna pocházela z podnikatelské rodiny v Hamburku, měla hu-dební a pěvecký talent, odmala se

věnovala baletu. Kulturní prostředí mělo na Almu bezpochyby vliv, zpívala a učila se hrát na klavír. Jenže rodiče měli protikladné povahy: otec byl snílek a fantasta s lehkomyšlným vztahem k penězům, takže rodinu i její rozpočet musela zajišťovat praktická matka. Když se v roce 1881 narodila Almě sestra Gertl, měla už jiného otce, matčinu milence, malíře Julia Bergera.

Alma svého otce ovšem obdivovala. K matce měla vztah spíše rezervovaný. Když byli rodiče v srpnu 1892 na prázdninovém pobytu, otec ve svých padesáti letech nečekaně zemřel na špatně diagnostikovaný zánět slepého střeva. Pro tehdy třináctiletou Almu to byla velká rána. V dalších letech se začala doma s matkou a sestrou cítit jako vyděděnec. Přispěl k tomu nejspíš i matčin další vztah, tentokrát s otcovým žákem, malířem Carlem Mollem, za nějž se v roce 1897 provdala. Alma to nesla těžce, považovala matčin sňatek za zradu – a ke svému otčímovi měla vztah ambivalentní. Další ranou pak bylo narození druhé sestry Marie na den přesně sedm let po otcově smrti.

Přestože si Alma na otčíma opakovaně stěžovala, zřejmě to s ním tak hrozné nebylo. Opakovaně ji i Gertl bral do společnosti, trávil s nimi čas a vedl rozhovory o umění. V březnu 1898 se Alma díky němu ocitla na první výstavě secese, která se konala v prostorách vídeňské Zahrádkářské společnosti.

Po úspěšné vernisáži přišli někteří umělci na svačinu k Mollovým. Mezi nimi Gustav Klimt, o němž si Alma poznamenala, že to byl „milý, velmi milý muž“.

1 Alma Mahler (vlevo) s matkou Annou Sofii Moll-Schindler-Bergen a sestrou Margarethe Julii Schindler, 1886

Bylo mu tedy šestatřicet let a Almu, tehdy devatenáctiletou, přitažlivou a nadšenou pro svět umění, okouznil. Začali se potkávat na dalších akcích, ale Almina matka rychle zakročila – jistě i proto, že Klimt byl vyhlášený prostopášník, vztahově velmi uvolněný, tehdy žil se svou švagrovou. Potkali se pak ještě během letní cesty po Itálii, vztah znovu nakrátko vzplanul, ale poté definitivně skončil.

První výstava secese byla ohromující. Pátého dubna 1898 ji navštívil dokonce císař František Josef I., kterého u vchodu vítali malíři Gustav Klimt a Carl Moll. Provedli ho výstavou a císař na závěr pronesl svou obvyklou frázi: „Bylo to moc pěkné, velmi se mi to líbilo.“ Peníze z prodeje obrazů spolu se sponzorskými dary posloužily jako kapitál pro výstavbu vlastního secesního areálu na Friedrichstraße. Budovu, která byla otevřena u příležitosti druhé výstavy secese v listopadu 1898, nazývala dobová kritika „krematorium“, „pozlacenou zelnou hlávkou“ či „faraonskou hrobkou“. Do roku 1918 tu proběhlo devětačtyřicet výstav, ta poslední byla věnována Egonu Schielemu. Budova slouží k pořádání výstav i nadále a dnes je z ní jedna z dominant Vídně.

2 Alma, 1895

Almu dál přitahovali postarší, slavní a úspěšní muži; možná hledala náhradu za Klimta, možná za svého otce. Jedním z nich byl architekt, rovněž člen vídeňské secese, Josef Maria Olbrich. Dalším pak Max Burckhard, někdejší otcův přítel, dramatik, svého času ředitel proslulého Burgtheatru. Setkali se v roce 1900, jemu bylo šestačtyřicet let; Almino snění ale trvalo jen do prvního polibku, o němž si napsala, že byl „odporný“. Pak se na scéně objevil Alexander Zemlinsky, hudební skladatel a dirigent.

V jeho případě jistě zafungovala i Almina trvalá láska k hudbě. Přes otce ještě stihla poznat hudební historii, ke hře na klavír se snažila komponovat,

začala s písněmi, později měla ambice napsat „něco velkého“, jak vzpomínala, nejspíš operu. Na koncertech, kde vystupovala častokrát se svou matkou, sklízela obdiv. Zemlinsky její talent chválil, až na jisté nedostatky v technice. Stal se jejím učitelem. Alma si o něm sice poznamenala, že je „ošklivý trpaslík“, ale svůj pohled záhy změnila. Jenže znovu zasáhla matka: Zemlinsky byl chudý muž, a jako nápadník pro dámu, která tehdy patřila mezi společenskou elitu a bydlela v elegantní vile na vídeňském kopci Hohe Warte, byl tudíž nevhodný. Matka Almě další lekce u něj zakázala, a byl konec.

Zásadní setkání přišlo 7. listopadu 1901. Tehdy Alma navštívila svou přítelkyni novinářku Bertu Zuckerchandlovou – a byla zde představena Gustavu Mahlerovi.

Berta Zuckerchandlová-Szepsová (1864–1945) byla rakouská spisovatelka, novinářka a kritička. Dcera Moritze Szepse, vydavatele významných rakouských novin *Neues Wiener Tagblatt* a *Wiener Tagblatt*, a manželka maďarského anatoma Emila Zuckerkandla. Ve svém domě pořádala každý týden takzvané salony, setkávání soudobých umělců a intelektuálů, mezi které patřili například malíř Gustav Klimt, dramatik Arthur Schnitzler, architekt Otto Wagner, novinář Karl Kraus a hudební skladatel Gustav Mahler. V roce 1938 emigrovala do Paříže, kde na podzim 1945 zemřela.

Tomu bylo jedenačtyřicet let, řídil prestižní vídeňskou Dvorní operu a zastával rovněž post šéfdirigenta Vídeňských filharmoniků. Měl za sebou nejen řadu koncertů, které dirigoval, ale také působení na důležitých evropských scénách, například v Lipsku, Budapešti, Hamburku, Berlíně, Výmaru, Moskvě i Londýně. A úspěšný byl i jako skladatel. A to nejen v Evropě, ale i za oceánem. Ve Vídni žil už řadu let se svou sestrou Justinou. Mahler udělal na Almu velký dojem, až měla obavy, aby měla co nabídnout ona. Pár dní nato se potkali v opeře: „10. prosince ráno a Mahler nás už v opeře netrpělivě očekával. Pomohl mi z kabátu... Šla jsem ke klavíru a probírala se v notách. Nebyla jsem schopna říct něco banálního. Mahler ke mně kradmo pohlížel, avšak já jsem byla naladěna poněkud zlomyslně a nevysvobodila jsem ho. V bezstarostnosti mého mládí mi neimponovala ani sláva, ani postavení a o jeho vnitřním významu, jediném, co by mě přimělo k pokoře, jsem toho tehdy věděla ještě málo,“ vzpomínala později.

Vzpomínkové texty mají jistou nevýhodu: čtenář neví, kolik si toho zapisovatel upravil podle svého. Alma byla velmi ctižádostivá, takže je jasné, že jí jak sláva, tak postavení Gustava Mahlera imponovaly – a že o setkání s ním velmi stála. V jejích denících nalezneme tento text: „Nevím, zda ho mám ráda, nebo ne, zda miluji slavného dirigenta, nebo člověka.“ Vztah každopádně pokračoval. Načež Mahler požádal Alminu matku o souhlas se sňatkem. Ještě předtím ale Almě napsal dopis, v němž jí sdělil, že si nepřeje, aby dále komponovala. Bylo jasné, že středobodem jejího světa se má stát napříště on. „9. března 1902 jsme měli sňatek Mahler a já,“ napsala Alma ve svých vzpomínkách. Svatba se konala ve vídeňském kostele svatého Karla Boromejského.

Po cestě do Petrohradu se vrátili do Vídně – a Alma přijala roli manželky. Nebylo to jednoduché, její o dvacet let starší manžel měl zažitý svůj denní rytmus, jemu se

3 Alma na fotografii cca z roku 1906 s dcerou Marií vlevo a Annou vpravo

muselo podřídit fungování domácnosti. Doma vyžadoval ticho a klid. Navíc Alma převzala „úplně rozvrácené hospodářství, dluhy a jen dluhy“, ačkoli Mahler velmi slušně vydělával. Jenže lehkomyšlné výdaje – například na stavbu letního sídla v korutanském Maierniggu u slavného jezera Wörthersee – převýšily příjmy. Také se kolem něj točily neustále obdivovatelky, na něž Alma přirozeně žárlila. Jako „paní Mahlerová“ to prostě neměla snadné. Navíc jí začaly chybět umění a společnost. „Cítila jsem se v prvních letech vedle Mahlera velmi nejistá,“ vzpomínala. „Poté, co jsem ho získala svou naivní drzostí, byla moje fyzická jistota zlomena předčasným těhotenstvím. A je zvláštní, že od okamžiku svého duchovního vítězství mě Mahler přehlížel.“ Složitost jejich

vztahu a jejich protichůdná očekávání ilustruje následující příhoda: „Jednou jsem řekla na procházce: ‚Na muži miluji jen to, co dokáže. Čím více dokáže, tím víc ho musím mít ráda.‘ Mahler: ‚To je pro mě nebezpečné, neboť kdyby přišel někdo, kdo je víc než já – ?‘“ Alma prý tehdy odpověděla: „Pak bych musela milovat jeho.“

4 Alma, 1909

Třetího listopadu 1902 se Mahlerovým narodila první dcera Marie, přezdívaná Putzi. Alma dostala poporodní depresi a sžívání se s potomkem pro ni bylo velmi obtížné. Patnáctého června 1904 se jim narodila druhá dcera Anna, přezdívaná Gucki. „Děti, pak Gustav, pak děti... Ony, on, nic jiného se neděje. Moje mládí odchází, a já jsem dosud nic nedokázala!“ zapsala si do deníku. Měla pocit, že její manžel tahá za delší konec provazu. Navíc také žárlil, choval se k Almě mnohdy spíše jako k dceři než jako k manželce. A neustále byl v pracovním záprahu: řídil, dirigoval, skládal. V letních měsících sice rodina pobývala na venkově, ale i tam Mahler neustále pracoval. „Všechno chodilo po špičkách. Chudáci děti se nesměly ani nahlas smát nebo křičet. Byli jsme všichni otroky jeho práce,“ konstatovala později Alma. Měla pocit, že strádá, trpí, a to jak emočně, tak sexuálně. Role manželky, matky a hospodyně ji nenaplnovala. Byla ambiciózní, excentrická, živila se emocemi. Strádání a nudu začala řešit alkoholem, za což ji Mahler káral. Byl to začarovaný kruh. A unaveny byly brzy obě strany.

Na konci června 1907 onemocněla spálou a záškrtem jejich starší dcera. Po dvou týdnech nemoci, 12. července, zemřela. Bylo jí necelých pět let. „Plačící a vzlykající Mahler stále chodil kolem dveří její, či spíše mé ložnice, neboť v záchvatu sebezničující touhy jsem ji uložila do své postele. Utíkal, aby už o ní neslyšel jedinou zmínku. Už to nemohl snést. Telegrafovali jsme mé matce, která ihned přijela. Spali jsme všichni tři v jednom

pokoji. Nemohli jsme se odloučit ani na hodinu. Měli jsme strach, že kdyby jeden z nás opustil pokoj, už by se nevrátil.“ V té době se u skladatele objevily jednak problémy se srdcem, trpěl nedomykavostí chlopní, jednak v opěře, kde mu bylo vytýkáno, že preferuje svou skladatelskou dráhu a chodu uměleckého domu se věnuje nedostatečně. Intriky sílily – a do toho přišlo pozvání z Metropolitní opery v New Yorku. Mahler podal ve Vídni demisi a rozhodl se americkou nabídku přijmout. „Příjezd do newyorského přístavu, úžasná přírodní i lidská podívaná. Byli jsme tak omámeni, že jsme zapomněli na své hoře,“ zapsala si Alma. Mahler se za oceánem brzy chytil a začarovaný kruh pokračoval.

Alma byla vyčerpaná, prodělala potrat, lékař jí doporučil léčbu nervů. „Nemohla jsem prostě dál – zcela vyčerpaná neustálým štváním, způsobeným tak obrovským motorem, jakým byl Mahlerův duch,“ vysvětlovala svůj pobyt v rakouských lázních Tobelbad v létě 1910. Tam se seznámila s Walterem Gropiusem, o čtyři roky mladším německým architektem.

Walter Gropius (1883–1969) byl německý architekt, zakladatel a první ředitel Bauhausu. Je autorem urbanistického konceptu řadové zástavby, který byl využit v několika německých městech. V roce 1934 odešel do Velké Británie, od roku 1937 působil na univerzitě v americkém Harvardu. Ve Spojených státech amerických byly realizovány další jeho stavby, například v Baltimoru, Bostonu, Clevelandu a New Yorku.

Románek pokračoval po Almině návratu dál v dopisech. Než došlo ke zvláštní „nehodě“: Gropius jeden ze svých milostných dopisů Almě adresoval Mahlerovi. „To, co následovalo, se nedá popsat. Konečně jsem mohla říci všechno: jak jsem léta toužila po jeho lásce a jak mne, v obrovské víře ve své poslání, jednoduše přehlížel. Poprvé ve svém životě pocítil, že existuje něco jako vnitřní závazek vůči člověku, se kterým jsme spojeni. Náhle cítil vinu. Celé dny jsme se mýjeli s hlasitým pláčem,“ napsala později Alma.

Manželé sice krizi překonali, ale jejich vztah se změnil; jistě i kvůli tomu, že Gustav Mahler byl už těžce nemocný. Nicméně snažil se Almu docenit: když měla v září 1910 v Mnichově premiéru jeho *Osmá symfonie*, věnoval ji právě své ženě. Poté se manželé vrátili ještě na čas za oceán, kde Mahler absolvoval další dirigentské turné, načež se ale jeho zdravotní stav zhoršil natolik, že se rozhodli k přesunu zpátky do Evropy. Odjeli lodí 8. dubna 1911. Mahler trávil většinu času ve své

kajutě: „Jednou měl zimnici, pak zase vysokou horečku, které se zbavoval sám, bez prostředků, silným pocením, a tak musely být naše kabiny jednou přetopené, jindy zase ledově studené,“ popsala Alma cestu, která trvala tři týdny. V Paříži pak vyslechli diagnózu: nákaza streptokokem, který napadl oslabené srdce. Alma o slábnoucího Gustava pečovala dnem i nocí. „O půlnoci 18. května, zatímco mimořádně zuřila prudká vichřice, to úžasně, strašné chroptění náhle ustalo. Vypustil svou milou, nádhernou duši. Ticho, které po hodiny trvajícím chroptěním nastalo, bylo nejvíce ubíjející! Neboť dokud ještě dýchal, byl zde. Avšak nyní vše skončilo!“

Mahlerovi bylo necelých jednapadesát let. Skladatele oplakávala celá Vídeň. Alma se ve svých dvaatřiceti letech stala vdovou. Na manželovu smrt ale reagovala poněkud zvláště: nešla na jeho pohřeb, nenosila smuteční šaty – naopak chodila nadále na koncerty, do divadla, mezi přátele.

Alma neměla ráda pohřby. Odmítala je programově, prý to patřilo k její životní filozofii. Popírala tím skutečnost, tvářila se, jako by se nic hrozného, těžkého, špatného nestalo. Nebyla na pohřbu žádného ze svých tří manželů ani své prvorozené dcery Marie (1902–1907). Zúčastnila se pouze pohřbu svého otce (1842–1892) a své dcery Manon Gropiusové (1916–1935).

Možná to byla její cesta, jak se s hlubokým smutkem ze ztráty vyrovnat. Ve Vídni pak s mladší dcerou zůstaly, vrátily se do čtvrti, kde prožila Alma své dětství a mládí, do domu své matky a Carla Molla. Díky dědictví byla finančně zabezpečena natolik, že dokonce založila nadaci Gustava Mahlera, která měla pomáhat mladým hudebníkům.

Do jejího života rychle vstupovali další muži. Paul Krammerer, Franz Schreker – a hlavně znovu Gropius. Jenže to ani napodruhé nedopadlo dobře: když architekt představil v lednu 1912 přítelkyni své matce, nepadly si ty dvě vůbec do oka – a Walter poslechl maminku. S Almou si ale nadále dopisoval. Pak se, po pár měsících toho samého roku, objevil na scéně malíř Oskar Kokoschka.

Potkali se u Mollových doma, kam přišel na návštěvu. Alma později tvrdila, že se na ni vrhnul a začal ji objímat, Kokoschka naopak vzpomínal, že Alma na něj nepřestávala upírat pohled a on nevěděl, o čem si s ní povídat. Těžko říci, jak to bylo doopravdy, nicméně Alma se začala v dopisech brzy podepisovat jako Alma Oskar Kokoschka – a on ve svém ateliéru nosil její rudé pyžamo. Vztah to byl mimořádně vypjatý. Cestovali spolu po Itálii, Kokoschka namaloval podle Almy jeden ze svých

nejslavnějších obrazů „Nevěsta větru“, jehož název vymyslel Georg Trakl. Jenže pak se v domě objevila Mahlerova posmrtná maska, Kokoschka ztropil žárlivou scénu – a těhotná Alma odjela na kliniku, kde podstoupila potrat. Vztah se začal hroutit, Alma se vrátila k hudbě. A vypukla první světová válka. S kosmopolitní a tolerantní Vídní byl konec.

Oskar Kokoschka (1886–1980) byl rakouský malíř, ilustrátor, grafik a spisovatel. Rodina z otcovy strany pocházela z Prahy. Vystudoval Uměleckoprůmyslovou školu ve Vídni, kde byl jeho učitelem mimo jiné Gustav Klimt. Spolupracoval s uměleckořemeslnými dílnami Wiener Werkstätte. V roce 1934 se přestěhoval do Prahy, v říjnu 1938 emigroval do Velké Británie, po válce žil ve Švýcarsku, kde také zemřel. Více než dvouletý vztah s Almou, která ho nakonec odmítla, byl pro něj celoživotním traumatem. Aby se s rozchodem vyrovnal, objednal si její figurínu v životní velikosti, kterou pojmenoval „Tichá žena“. K sedmdesátým narozeninám jí v dopise napsal: „My dva budeme na jevišti života vždy, když nad nechutnou banalitou a triviálností dnešního světa zvítězí nádhera zrozená z vášně.“

Alminy dramatické vztahy ale pokračovaly. Když se dozvěděla, že její bývalý mileneček Gropius byl na frontě zraněn, vydala se jej hledat. To už ale narukoval i Kokoschka, který chtěl zřejmě Almě dokázat svoji statečnost a znovu ji k sobě připoutat. Gropia našla Alma v Berlíně. Na emoční jistotě jí to ale nepřidalo, nevěděla, s kým spojit své příští roky. Odjela dokonce na léčení, v jehož závěru konstatovala: „Vím, proč jsem nikdy v životě nebyla příliš věrná. Mám v sobě příliš mnoho tužeb...“ Nakonec se rozhodla pro Waltera Gropia. Provdala se za něj ve svých šestatřiceti letech, v srpnu 1915. Jeho příjmení ale nepřijala, zůstala nadále Mahlerovou. Poté, co se Gropius uzdravil, odešel zpátky do války; Alma zůstala ve Vídni, provozovala svůj salon a nadále si užívala pozornosti mužů. Pátého října 1916 se stala potřetí matkou, dcera dostala jméno Manon. Rodina bez otce a manžela ale příliš nefungovala, Gropius se vracel jen na občasné návštěvy. Alma se začala znovu cítit osamělá.

A pak vstoupil do jejího života další muž, prozaik, básník, dramatik a esejista Franz Werfel. Poprvé se potkali v listopadu 1917, a přestože Almě nikterak okouzující ani přitažlivý nepřipadal, stali se z nich milenci. Werfel byl ovšem nejen aktivní, všestranný a všetečný umělec, byl také o jedenáct let mladší než Alma.

Dokonce s ním otěhotněla, chlapec se ale narodil předčasně a po devíti měsících zemřel. Alma smutnila a znovu nevěděla kudy dál; nakonec se rozhodla pro život s oběma muži, s Werflem i Gropiem. Malovala si, že půl roku bude s jedním, půl roku s druhým. Nevyšlo to, v roce 1920 se Alma s Gropiem rozvedla. A v roce 1929 se vdala potřetí a naposledy, za Werfela. Jeho příjmení přijímala výjimečně, nadále zůstávala Mahlerovou.

Manželé vyjeli po svatbě na cesty, do Egypta a Palestiny. Během cest našel Werfel téma pro svůj román *Čtyřicet dnů, tragédie malého národa*, ve kterém zobrazil boj arménského národa za osvobození z turecké nadvlády. Kniha vyšla ve třiatřicátém roce a sklídila mezinárodní úspěch. Werfel byl na vrcholu. Manželé zakoupili nemovitosti: jednak dům v Itálii, jednak vilu ve Vídni na Hohe Warte, nedaleko domu, kde bydleli Mollovi. Při jednom z pobytů v italských Benátkách onemocněla dcera Manon dětskou obrnou. Ochrnula, byla převezena do Rakouska – a v dubnu 1935, ve svých osmnácti letech, zemřela. Walter Gropius se kvůli problému s vízy ani nedostal na její pohřeb. V té době se Alma znovu přichýlila ke katolicismu, zřejmě potřebovala nějakou vyšší útěchu, naději, smysl. Proдалa dům v Benátkách, prodala vilu na Hohe Warte. Navíc v celé Evropě politicky přituhovalo – a Werfel byl Žid.

5 Figurína Almy Mahlerové v životní velikosti, kterou si Oskar Kokoschka vyrobil poté, co ho Alma opustila, foto z roku 1919

6 Alme s portrétem Gustava Mahlera, 1950

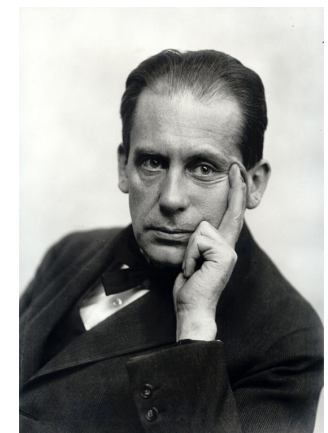
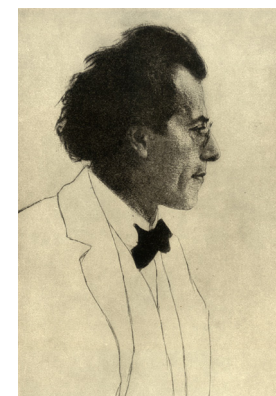
(Mimochodem Almin nevlastní otec Carl Moll byl po celá třicátá léta i za války militantní nacist a podporovatel Hitlera; když bylo jasné, že Německo válku prohrálo, spáchal ve svých čtyřiaosmdesáti letech sebevraždu.)

Když se v březnu 1938 stalo Rakousko provincií fašistické třetí říše, odjela Alma s dcerou Annou do Prahy, pak do Budapešti a konečně do Milána, kde je čekal Franz. Společně pak pokračovali přes Curych do Francie. Kam dál, ale nevěděli. Jediným řešením byly Spojené státy americké. Po strastiplné cestě přes Francii, z níž později načerpal Werfel látku pro svou *Píseň o Bernadettě* (1941), dorazili za oceán. Werfel psal – a Alma v losangeleském hotelu, kde se ubytovali, obnovila tradici svých vídeňských salonů. Atmosféra i návštěvníci už ale byli jiní, patřili mezi

ně například hudebníci Arnold Schönberg a Igor Stravinskij a spisovatelé Thomas Mann a Erich Maria Remarque. Alma s Franzem žili chvíli společně, chvíli každý sám. Na většině dobových fotografií už Alma nepůsobí jako přitažlivá, charismatická kráska, vidíme robustní ženu s napuchlou tváří. Zlé jazyky tvrdí, že v tom sehrál hlavní roli alkohol; Elias Canetti, který byl zamilován svého času do Alminy dcery Anny, charakterizoval Almu jako „stále podroušenou osobu“.

„Možná že velikým úspěchem Almina života byla vůle ovládat muže, ovšem výhradně takové, kteří měli šanci ovlivnit svou dobu. Na seznamu jejích lásek se postupně objevili její tři manželé, Mahler, Gropius a Franz Werfel, ale i několik dalších mužů, jako například biolog Paul Krammer, malíř Oskar Kokoschka, a dokonce i jeden kněz, Johannes Hollsteiner, velký přítel rakouského kancléře Schuschnigga.“

Catherine Sauvatová: *Alma Mahlerová: A vždycky budu muset lhát*

7 Gustav Mahler na fotografii Emila Orlika z roku 1902

8 Oskar Kokoschka jako dragoun na fotografii Hermanna Schiebertha z roku 1915

9 Walter Gropius, 1919

10 Franz Werfel na fotografii Maxe Fenichela z roku 1930

V roce, kdy skončila druhá světová válka, zemřel Franz Werfel na infarkt. Z Almy se stala podruhé v životě vdova, bylo jí šestašedesát let. Získala sice americké občanství, ale rozhodla se pro návrat do Evropy, do Vídně. Jenže našla zničené, vybombardované město, rozdělené na čtyři zóny, okupované ruskými, americkými, francouzskými a britskými jednotkami. Všude hlad a zmar, žádní staří přátelé, někdejší atmosféra byla definitivně pryč. Almě zůstaly jen vzpomínky. A tak své rodné město znovu opustila a vrátila se do Spojených států amerických.

V roce 1950 se za ní do Spojených států přestěhovala dcera Anna s dcerou. Almě to ale bylo málo. Svět, který milovala a který miloval ji, nenávratně zmizel. A tak se stala profesionální vdovou. Zájem o dílo Gustava Mahlera tehdy strmě rostl. Alma schraňovala ve svém newyorském domě dobové artefakty. A když se dostal do kurzu i Werfel, přibyla v jejím privátním muzeu také jeho fotografie. Svůj život pak sepsala ve dvou knihách: *Můj život* (1958) a *A tím mostem je láska* (1959). Poslední roky svého života pak dle svých slov „spravovala dvě firmy, jeden hudební a jeden básnický odkaz“. Alma Mahlerová zemřela v New Yorku 11. prosince 1964, bylo jí pětadesát let. Pohřbena je na vídeňském hřbitově v Grinzingu vedle své dcery Manon a pár metrů od hrobu svého prvního manžela Gustava Mahlera.

„Člověk má rodiče, aby je obelhával... Má muže, aby je klamal...
Má duši, aby zesurověl... Bože, ó Bože! Proč tak miluješ zlo?“
Alma Mahlerová v deníku, zápis z roku 1936

Krásná a emancipovaná: Sidonie Nádherná

